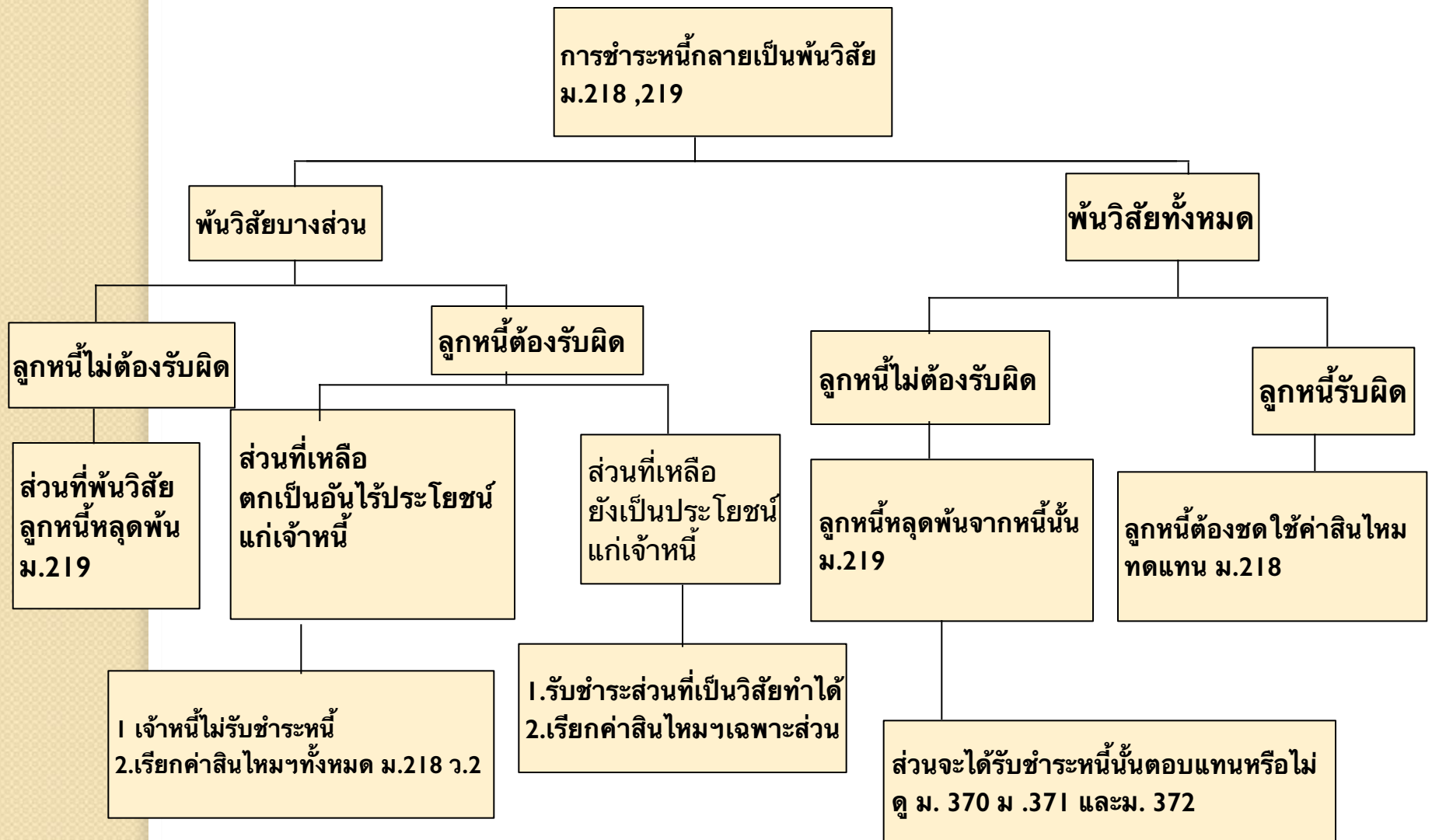

การชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย

โครงสร้างการชำระหนี้กลายเป็นพันวิสัย

ความหมายของการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย

- การชำระหนี้นี้อาจเกิดขึ้นได้ หรือเป็นไปได้ไม่ได้
- ต้องมีลักษณะเป็นการถาวร มิใช่ชั่วคราว
- เป็นไปไม่ได้โดยสิ้นเชิง ไม่ว่าจะทุกส่วน หรือส่วนใหญ่
- ถ้าเป็นบางส่วน ต้องเป็นส่วนที่เป็นสาระสำคัญ

- การชำระหนี้ที่ไม่ถึงกับเป็นไปได้ แต่การชำระหนี้อาจก่อความยุ่งยาก หรือเพิ่มภาระแก่ลูกหนี้ ยังไมถือว่าเป็นการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย
- เช่น วัสดุก่อสร้างขึ้นราคา แต่ไม่ถึงกับหาซื้อไม่ได้
- ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียมแก่รัฐบาลเป็นจำนวนมาก ถ้าทำตามสัญญาจะขาดทุน

การชำระหนี้ที่ทำไม่ได้เพียงชั่วคราว ไม่ถือว่าเป็นพ้นวิสัย

- เช่น ชื้อที่ดิน แต่อยู่ในระหว่างการเวนคืน มีการห้ามโอนที่ดินชั่วคราว (ฎ. 521/2488)
- โอนไม่ได้เพราะยังติดขัดเรื่องรังวัดที่ดิน (ฎ. 319/2492)

นิติกรรมที่จะมีการชำระหนี้กันได้ต้องขออนุญาตจากทางราชการก่อน แต่ไม่ถึงกับห้ามเด็ดขาด ยังไม่พ้นวิสัย

- เช่น พนักงานที่ดินมีคำสั่งห้ามไม่ให้โอน แต่ยังอยู่ในระหว่างการอุทธรณ์คำสั่ง (ฎ. 468/2490)

- วิกฤติทางเศรษฐกิจ เป็นการผันวิสัยหรือไม่?
- วิกฤติทางเศรษฐกิจอาจทำให้ลูกหนี้บางคน ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามปกติ แต่จะถือเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ กลายเป็นผันวิสัย ตามมาตรา 219 ยังไม่ ได้ ต้องพิจารณาเป็นกรณีไป (ฎ. 3506/2546)

เหตุสุดวิสัย (Force Majeure)

- เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพหรือ ใกล้เคียงจะต้องประสพเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้น ในฐานะและภาวะเช่นนั้น (ปพพ. มาตรา 8)
- ไม่อาจคาดคิด
- ไม่อาจป้องกันขัดขวางได้
- มิได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของใคร

ตัวอย่าง

- กระแสน้ำเชี่ยว ผู้จูงแพต้องระมัดระวัง แพชนสะพานเพราะความบกพร่องของจำเลย ไม่ใช่เหตุสุดวิสัย (ฎ. 473/2519)
- เรือฉลอมซึ่งบรรทุกสินค้าจมลงเพราะโดนคลื่นของเรือใหญ่ เป็นเรื่องป้องกันได้ มิใช่เหตุสุดวิสัย (ฎ. 2644/2520)
- ไม่ดูแลรถให้อยู่ในสภาพใช้งานตามปกติ จะอ้างเหตุห้ามล้อแต่กว่าเป็นเหตุสุดวิสัยไม่ได้ (ฎ. 174/2528)
- ขับรถโดยประมาท เช่น ขับรถเร็ว (ฎ. 2668/2524)
- ขับรถบรรทุกของหนักจนออกนอกผิวจราจร รถคว่ำ (ฎ. 1371/2527)

หลักการพิจารณาว่าคู่สัญญาฝ่ายใดจะเป็นผู้รับ ความเสี่ยงในภัยพิบัติ

1. ความผิด

- ถ้าภัยพิบัติที่เกิดเป็นความผิดของคู่สัญญาฝ่ายใด ฝ่ายที่ผิดเป็นผู้รับภัยพิบัติ
- ยกเว้น เป็นความผิดของบุคคลภายนอก ไม่ใช่
หลักนี้

2. กรรมสิทธิ์

- ใครเป็นเจ้าของทรัพย์สินอยู่ในขณะเกิดภัยพิบัติ คน
นั้นเป็นผู้รับภัย ตามหลัก “Res Perit Domino”

หลักเกณฑ์พิจารณา (ต่อ)

- ภัยพิบัติต้องเกิดขึ้นภายหลังจากที่เกิดสัญญาแล้ว ใช้ 218, 219, 370 , 371, 372
- เกิดหลังทำสัญญา แต่ก่อนการเลือกแล้ว ใช้ ม. 202
- เกิดก่อนทำสัญญา เป็น ม.150

หลักการใช้มาตรา 370, 371 และ 372

- ม.372 เป็นบททั่วไป ม.370 ม.371 เป็นบทเฉพาะ
- แต่ให้พิจารณา ม.370 ม.371 ก่อนเสมอ ถ้าปรับเข้ากับทั้งสองมาตรานี้ไม่ได้ จึงจะใช้ ม.372

1. พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ (ม. 219)

เกิดผลคือ

- 1. ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้นั้น
- 2. เจ้าหนี้ไม่ได้รับชำระหนี้ และยังเรียก ร้องค่าเสียหายจากลูกหนี้ไม่ได้ด้วย เว้นแต่ มีข้อตกลงให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ
- 3. กรณีเป็นสัญญาต่างตอบแทน ย่อม ทำให้สัญญาลิ้นสุด

2.พฤติการณ์ที่ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ (ม.217, ม.218)

- ผลคือ
- เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายจากลูกหนี้ได้กรณีพ้นวิสัยเพียงบางส่วน
 1. ส่วนที่ยังเป็นวิสัยนั้นยังมีประโยชน์
 - เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในส่วนที่ไม่พ้นวิสัย + ค่าเสียหายบางส่วน
 2. ถ้าส่วนที่ยังเป็นวิสัยนั้นไร้ประโยชน์
 - เจ้าหนี้บอกปิดไม่รับชำระหนี้ + เรียกค่าเสียหายทั้งหมด
 - เจ้าหนี้บอกเลิกสัญญา (ม.389)

มาตรา 370

มาตรา 370 ว.1

- 1. ต้องเป็นสัญญาต่างตอบแทน (ไม่ใช้กับสัญญากู้ยืมเงิน, สัญญาให้โดยเสน่หา)
- 2. ต้องมีวัตถุประสงค์ก่อให้เกิด หรือ โอนทรัพย์สิน
(ไม่รวมสัญญาเช่าทรัพย์สิน)
- 3. ทรัพย์สินที่ โอนต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง
- กรณีสัญญาซื้อขาย ใช้ ม.460
- กรณีสัญญาทั่วไป ใช้ ม.195 ว.2

มาตรา 370 ว.1 (ต่อ)

- 4. เกิดภัยพิบัติ ภายหลังจากที่กรรมสิทธิ์โอนแล้ว
- 5. ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ต้องมิใช่ความผิดของลูกหนี้

ผลตาม ม.370 ว.1

- 1.เจ้าหนี้ต้องรับบาปเคราะห์ในภัยพิบัติ (ยังคงต้องชำระหนี้ในส่วนของตนอยู่)
- 2.ไม่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตอบแทน

มาตรา 370 ว.2

- หลักเกณฑ์
- 1. ต้องเป็นสัญญาต่างตอบแทน
- 2. ต้องมีวัตถุประสงค์ก่อให้เกิด หรือ โอนทรัพย์สิน
- 3. เกิดภัยพิบัติ ภายหลังจากที่กรรมสิทธิ์โอนแล้ว
- 4. ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ต้องมิใช่ความผิดของลูกหนี้
- 5. ทรัพย์สินที่ โอนยังไม่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง

มาตรา 371

มาตรา 371 ว.1

- 1. ต้องเป็นสัญญาต่างตอบแทน
- 2. ต้องมีวัตถุประสงค์ในการ โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง
- 3. สัญญาอยู่ภายใต้เงื่อนไขบังคับก่อน (การชะลอผลทางทรัพย์สิน คือการ โอนกรรมสิทธิ์)
- 4. ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญาที่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขบังคับนั้น สูญหาย หรือถูกทำลายไปทั้งหมด

มาตรา 371 ว.1 (ต่อ)

- 4. การสูญหาย หรือถูกทำลายเกิดในระหว่าง
เงื่อนไข ยังไม่สำเร็จ
- ถ้าเงื่อนไขสำเร็จแล้ว ใช้ 371 ว.1 ไม่ได้ ต้อง
ใช้ 370 ว.1 แทน

ผลคือ

- ภัยพิบัติไม่ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้
- ภัยพิบัติจะตกแก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา 371 ว.2

- 1. ต้องเป็นสัญญาต่างตอบแทน
- 2. ต้องมีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง
- 3. สัญญาอยู่ภายใต้เงื่อนไขบังคับก่อน (การชะลอผลทางทรัพย์สิน คือการโอนกรรมสิทธิ์)
- 4. ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งสัญญา เสียหาย

มาตรา 371 ว.2 (ต่อ)

- 4. การสูญหาย หรือถูกทำลายเกิดในระหว่าง
เงื่อนไข ยังไม่สำเร็จ
- 5. ความเสียหายที่เกิดขึ้น โทษเจ้าหนี้ไม่ได้

ผลคือ

- ภัยพิบัติไม่ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ แต่ตกแก่ลูกหนี้
- เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระหนี้ และขอลดค่า
ตอบแทนในส่วนที่ยังคงต้องชำระลง
- เจ้าหนี้มีสิทธิบอกเลิกสัญญา (ม.388 ,ม.389)

มาตรา 372

มาตรา 372 ว.1

- 1. ต้องมิใช่กรณีตาม ม.370, ม.371 (ถ้าปรับใช้ตาม มาตราดังกล่าวไม่ได้ จึงมาใช้มาตรา 372)
- เช่น สัญญาที่ไม่มีวัตถุประสงค์ในการ โอนทรัพย์สิน
- 2. เป็นสัญญาต่างตอบแทน
- 3. ก่อหนี้กรรมการ หรืองดเว้นกรรมการ หรือหนี้ ที่มีใช้ในการ โอนทรัพย์สินสำหรับสัญญาดังกล่าว เช่น สัญญาจ้างแรงงาน จ้างทำของ สัญญาเช่าทรัพย์สิน

มาตรา 372 ว.1 (ต่อ)

- 4. การพ้นวิสัยเกิดภายหลังทำสัญญาแล้ว
- 5. การพ้นวิสัยนั้น โทษใครไม่ได้ ไม่ว่าจะเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้

ผลคือ

- ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ ตามม.219
- ลูกหนี้ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตอบแทน

มาตรา 372 ว.2

- แยกพิจารณาเป็น 2 กรณี
- 1. พันวิสัยที่โทษเจ้าหนี้ได้
- 2. พันวิสัยที่ถือว่าเป็นความผิดของเจ้าหนี้ คือ ไม่ได้เกิดจากความผิดของเจ้าหนี้โดยตรง เช่น เกิดขึ้นในระหว่างเจ้าหนี้ผิดนัด
- ทั้งสองกรณีใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

- มาตรา 372 ว.2

- 1. ต้องมิใช่กรณีตาม ม.370, ม.371
- 2. เป็นสัญญาต่างตอบแทน
- 3. ก่อหนี้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ หรือหนี้ที่มิใช่ในการ โอนทรัพย์สิน
- 4. การชำระหนี้ของลูกหนี้พ้นวิสัย
- 5. เหตุที่พ้นวิสัยนั้น โทษเจ้าหนี้ หรือถือว่า
โทษเจ้าหนี้ได้เพราะเจ้าหนี้ผิดนัด

ผลของมาตรา 372 ว.2

- 1. ลูกหนี้หลุดพ้นจากการชำระหนี้ ตามม.219
- 2. ลูกหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตอบแทน แต่อาจได้รับเต็มจำนวนหรือไม่เต็มจำนวนก็ได้ โดยหักสิ่งต่อไปนี้
ออก
 - 2.1 สิ่งที่ลูกหนี้ได้มาเพราะไม่ต้องชำระหนี้
 - 2.2 สิ่งที่ลูกหนี้หาได้มาเพราะใช้เวลาที่ไม่ต้องไปชำระหนี้
 - 2.3 สิ่งที่ลูกหนี้ไม่ได้มา แต่ควรได้มา

คำถาม

- นายแดงตกลงซื้อรถยนต์จากนายดำ | คั้น ราคา 800,000 บาท โดยตกลงส่งมอบและชำระราคาในอีก 7 วันข้างหน้ายังไม่ทันถึงเวลาที่กำหนด เกิดน้ำท่วมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ แม่นายดำจะป้องกันอย่างดีแล้ว และทำให้รถยนต์เสียหายทั้งคัน ระหว่างนายแดงกับนายดำ ใครจะเป็นผู้รับบาปเคราะห์ในภัยพิบัติ และผลจะเป็นอย่างไร
- คำตอบ ภัยพิบัติตกแก่เจ้าหนี้ในตัวของทรัพย์ คือนายแดง ซึ่งได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์เฉพาะสิ่งไปแล้วตามมาตรา 370 และต้องชำระราคาารถ 8 แสนแก่ผู้ขายคือนายดำ

คำถาม

นายแดงตกลงซื้อรถยนต์จากนายดำ | คัน
ราคา 800,000 บาท โดยชำระราคาแล้ว และ
ตกลงส่งมอบในอีก 7 วันข้างหน้า 3 วันต่อมา
นายดำจอดรถยนต์ทิ้งไว้ในที่ต่ำ ขณะฝนกำลัง
ตกหนัก อีก 2 วันถัดมาเกิดน้ำท่วมจังหวัด
เชียงใหม่ แล้ว และทำให้รถยนต์เสียหายทั้งคัน
ตั้งนี้ระหว่างนายแดงกับนายดำ ใครจะเป็นผู้รับ
บาปเคราะห์ในภัยพิบัติ และผลจะเป็นอย่างไร
เจ้าหนี้หรือลูกหนี้จะมีสิทธิต่อกันอย่างไร

คำตอบ

- ภัยพิบัติเกิดขึ้นเพราะความผิดของลูกหนี้ที่ไม่ดูแลเอาใจใส่ ภัยพิบัติจึงไม่ตกเป็นบาปเคราะห์ของนายแดงเจ้าหนี้

ผลคือ

- 1. นายแดงเจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิไม่ชำระหนี้ ตามม.369
- 2. นายแดงมีสิทธิเลิกสัญญา ตามม.389 ซึ่งทำให้เจ้าหนี้และลูกหนี้กลับคืนสู่ฐานะเดิม หากนายแดงชำระเงินไปแล้วย่อมเรียกคืนได้พร้อมดอกเบี้ย ตามม.391
- 3. นายแดงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ตามม.218